

Čas a „časování“

Zvyk znázorňovat časové vztahy na tzv. časové ose má sice některé výhody, ale zcela zásadním způsobem narušuje a korumpuje naše vnímání času. Základní zkušeností s časem je jeho pohyb, tj. to, že přichází a že odchází. Pravda, je to velmi nepřiměřené, nepřesné vyjádření, protože to, co přichází a co odchází, není vlastně „čas“, nýbrž spíše jakési časové možnosti, příležitosti, dokonce povinnosti a (termínované) závazky (v našem pojetí tzv. nepředmětné výzvy). Ovšem aby takové termínované výzvy mohly přicházet, zejména však aby se vůbec něco mohlo dít, aby bylo možno na předmětné i nepředmětné podněty a výzvy odpovídat, tj. aby nějaké aktivita vůbec byla možná, k tomu je právě zapotřebí mít dost času. Jestliže budeme předpokládat, že ony nepředmětné výzvy a podněty s sebou čas přináší, nezbyvá, než předpokládat také, že také sám čas přichází, že tedy je v pohybu. Každá aktivita ze strany subjektů se děje ovšem proti směru tohoto přicházejícího času – alespoň jak to dnes pociťujeme a chápeme (nebylo tomu tak vždy). Vše, co děláme, jak nějakým způsobem příprava na to, co s časem přichází, a to buď bychom tomu přicházejícímu napomohli, anebo abychom se mu bránili, abychom je dokonce odvrátili. Ovšem přichází-li něco, čemu musíme zabráňovat, je to cosi skutečného – a to přichází z minulosti jako nějaký následek okolností předchozích. Máme-li čelit tomu, co přichází z minulosti, nemůže jít paralelní s tím, co přichází, ale musíme jí proti němu. Proti němu znamená ovšem nejen ve věci, nýbrž také časově, jak se alespoň zdá. To je však právě ten problém: zdá se nám to jenom, jen to tak prožíváme, anebo to tak je i ve skutečnosti? Tato nejasnost, kterou všichni dobře známe z toho, jak se zamýšlíme nad časem, je v základě dvojího zaměření všech aktivit, ano dvojího směru celého života (přičemž nesmíme zapomínat na kritické prověření právě toho, jako to prožíváme. „Historicky“ známe dvojí takové zaměření lidského života, jedno – ve světě mýtu – je zaměřením na archetypy a jejich přesné napodobování až do ztotožnění s nimi, a druhé je opakované odvážné vykročování do neznáma, tj. do budoucnosti, ovšem s důvěrou, že se tak neřítíme do katastrofy. Odtud se zdá být zřejmé, že aktivní směřování do budoucnosti, kdy v budoucnost skládáme naděje, spoléháme na ni jako na přicházející a přinášející osvobození (spoléháme na ni dokonce jako na to jediné spolehlivé, nebo jinak vše pomíjí), se děje z minulosti směrem do budoucnosti a v orientaci na přicházející budoucnost, tedy v protisměru proti adventivnímu pohybu času a všeho, co s sebou čas přináší.

(Písek, 031101-2.)